

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έβδομο τμήμα)

της 22ας Φεβρουαρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Δημόσια υγεία – Υγειονομικοί κανόνες για ζωικά υποπροϊόντα και παράγωγα προϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο – Κανονισμός (ΕΚ) 1069/2009 – Έγκριση – Άρθρο 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ' – Έννοια του όρου “αποθήκευση ζωικών υποπροϊόντων” – Διακοπή της διαδικασίας μεταφοράς για διάστημα έως οκτώ ωρών»

Στην υπόθεση C-85/23,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Oberverwaltungsgericht des Landes Sachsen-Anhalt (διοικητικό εφετείο του ομόσπονδου κράτους της Σαξονίας-Άνχαλτ, Γερμανία) με απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2023, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Φεβρουαρίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

Landkreis Jerichower Land

κατά

A.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έβδομο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. Biltgen, πρόεδρο τμήματος, J. Passer (εισηγητή) και M. L. Arastey Sahún, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Αιμιλίου

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η A., εκπροσωπούμενη από τον J. Hagmann, Rechtsanwalt,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Ε. Λευθεριώτου και Α.-Ε. Βασιλοπούλου,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον B. Hofstätter και την G. Koleva,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού (ΕΚ) 1069/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, περί υγειονομικών κανόνων για ζωικά υποπροϊόντα και παράγωγα προϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1774/2002 (κανονισμός για τα ζωικά υποπροϊόντα) (ΕΕ 2009, L 300, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Landkreis Jerichower Land (περιφέρειας Jerichow, Γερμανία) και της Α., εταιρίας γερμανικού δικαίου, με αντικείμενο την επιβληθείσα στην τελευταία απαγόρευση να αποθηκεύει εμπορευματοκιβώτια μεταφοράς ζωικών υποπροϊόντων σε μία από τις αποθήκες της.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1, 2, 5, 6, 11 και 36 του κανονισμού 1069/2009 διαλαμβάνουν τα εξής:
  - «(1) Τα ζωικά υποπροϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο αποτελούν δυνητική πηγή κινδύνων για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων. Κατά το παρελθόν, οι κρίσεις που συνδέθηκαν με την εκδήλωση εστιών αφθώδους πυρετού, την εξάπλωση μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών, όπως η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών (ΣΕΒ), και την ύπαρξη διοξινών σε ζωοτροφές έδειξαν τις συνέπειες από την ακατάλληλη χρήση ορισμένων ζωικών υποπροϊόντων για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων, την ασφάλεια της τροφικής αλυσίδας των ανθρώπων και των ζώων και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Επιπλέον, τέτοιες κρίσεις μπορούν να έχουν ευρύτερες αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνία γενικά επειδή θίγουν την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των αγροτών και των εμπλεκόμενων βιομηχανικών κλάδων, καθώς και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην ασφάλεια των προϊόντων ζωικής προέλευσης. Μια εστία νόσου θα μπορούσε επίσης να βλάψει το περιβάλλον, όχι μόνο λόγω των προβλημάτων απόρριψης που δημιουργούνται, αλλά επειδή έχει συνέπειες και στη βιοποικιλότητα.
  - (2) Τα ζωικά υποπροϊόντα προέρχονται κυρίως από τη σφαγή ζώων για κατανάλωση από τον άνθρωπο, από την παραγωγή προϊόντων ζωικής προέλευσης όπως τα γαλακτοκομικά, και από τη διαδικασία απόρριψης των νεκρών ζώων στα πλαίσια μέτρων ελέγχου ασθενειών. Ανεξάρτητα από την πηγή τους, αποτελούν δυνητική απειλή για τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων και το περιβάλλον. Η απειλή αυτή θα πρέπει να ελεγχθεί επαρκώς είτε κατευθύνοντας τα προϊόντα αυτά προς ασφαλείς τρόπους απόρριψης είτε χρησιμοποιώντας τα για διαφορετικούς σκοπούς, εφόσον εφαρμόζονται αυστηροί όροι οι οποίοι ελαχιστοποιούν τους πιθανούς κινδύνους για την υγεία.

[...]

- (5) Χρειάζεται ένα συνεκτικό και συνολικό πλαίσιο κοινοτικών υγειονομικών κανόνων για τη συλλογή, τη μεταφορά, τον χειρισμό, τον μετασχηματισμό, τη μεταποίηση, την αποθήκευση, τη διάθεση στην αγορά, τη διανομή, τη χρήση ή την απόρριψη των ζωικών υποπροϊόντων.
- (6) Οι γενικοί αυτοί κανόνες θα πρέπει να είναι ανάλογοι με τον κίνδυνο που παρουσιάζουν τα ζωικά υποπροϊόντα για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων όταν οι επιχειρήσεις τα χειρίζονται κατά τα διάφορα στάδια της αλυσίδας, από τη συλλογή έως τη χρήση ή την απόρριψή τους. Οι κανόνες αυτοί θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τους κινδύνους για το περιβάλλον κατά τη διάρκεια των διαδικασιών αυτών. Το κοινοτικό πλαίσιο θα πρέπει να περιλαμβάνει υγειονομικούς κανόνες για τη διάθεση στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων του ενδοκοινοτικού εμπορίου και της εισαγωγής ζωικών υποπροϊόντων, κατά περίπτωση.

[...]

- (11) [...] Οι κύριοι στόχοι των κανόνων για τα ζωικά υποπροϊόντα, δηλαδή ο έλεγχος των κινδύνων για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων, καθώς και η προστασία της ασφάλειας της τροφικής αλυσίδας των ανθρώπων και των ζώων, θα πρέπει να καθορίζονται με σαφήνεια. Οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να επιτρέπουν την επίτευξη των στόχων αυτών.

[...]

- (36) Άλλη νομοθεσία που τέθηκε σε ισχύ μετά την έκδοση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων [(ΕΕ 2002, L 31, σ. 1)], δηλαδή ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 852/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για την υγιεινή των τροφίμων [(ΕΕ 2004, L 139, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 226, σ. 3)], ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 853/2004 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον καθορισμό ειδικών κανόνων υγιεινής για τα τρόφιμα ζωικής προέλευσης (ΕΕ 2004, L 139, σ. 55, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 226, σ. 22)] και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 183/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιανουαρίου 2005, περί καθορισμού των απαιτήσεων για την υγιεινή των ζωοτροφών [(ΕΕ 2005, L 35, σ. 1)], για την οποία ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1774/2002 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 2002, για τον καθορισμό υγειονομικών κανόνων σχετικά με τα ζωικά υποπροϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο (ΕΕ 2002, L 273, σ. 1)] είναι συμπληρωματικός, αναθέτουν την κύρια ευθύνη για τη συμμόρφωση με την κοινοτική νομοθεσία που αφορά την προστασία της δημόσιας υγείας και της υγείας των ζώων στους υπευθύνους των επιχειρήσεων τροφίμων και ζωοτροφών. Σύμφωνα με τη νομοθεσία αυτή, οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων των οποίων οι δραστηριότητες εμπίπτουν στον παρόντα κανονισμό θα πρέπει να έχουν την κύρια ευθύνη για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης με τον παρόντα κανονισμό. Αυτή η υποχρέωση θα πρέπει να αποσαφηνισθεί περαιτέρω και να προσδιορισθεί όσον αφορά τα μέσα με τα οποία εξασφαλίζεται η ιχνηλασιμότητα, όπως είναι η ξεχωριστή συλλογή και η διοχέτευση των ζωικών υποπροϊόντων. [...]»

4 Το άρθρο 1 του κανονισμού 1069/2009, το οποίο επιγράφεται «Αντικείμενο», προβλέπει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός καθορίζει τους κανόνες για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων σε σχέση με τα ζωικά υποπροϊόντα και τα παράγωγα προϊόντα τους, με σκοπό να αποτρέψει και να ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων που προέρχονται από τα προϊόντα αυτά, και ιδίως να προστατεύσει την ασφάλεια της τροφικής αλυσίδας των ανθρώπων και των ζώων.»

5 Το άρθρο 3 του κανονισμού έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1. “ζωικά υποπροϊόντα”: ολόκληρα πτώματα ή μέρη πτωμάτων ζώων, προϊόντα ζωικής προέλευσης ή άλλα προϊόντα που λαμβάνονται από ζώα και δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο, μεταξύ των οποίων και τα ωοκύτταρα, τα έμβρυα και το σπέρμα·
2. “παράγωγα προϊόντα”: προϊόντα που παράγονται από μία ή περισσότερες επεξεργασίες, μετασχηματισμούς ή στάδια μεταποίησης ζωικών υποπροϊόντων·

[...]

11. “υπεύθυνος επιχείρησης”: τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία έχουν υπό τον έλεγχό τους ζωικά υποπροϊόντα ή παράγωγα προϊόντα τους, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορέων, των εμπόρων και των χρηστών·

[...]

13. “εγκατάσταση” ή “μονάδα”: οιοσδήποτε τόπος όπου διεξάγεται οιαδήποτε ενέργεια περιλαμβάνουσα χειρισμό ζωικών υποπροϊόντων ή παραγώγων προϊόντων, ο οποίος δεν είναι αλιευτικό σκάφος·

[...].»

6 Το άρθρο 4 του κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Αρχικό σημείο της αλυσίδας παρασκευής και υποχρεώσεις», ορίζει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Μόλις οι υπεύθυνοι επιχείρησης παρ[αγ]άγουν ζωικά υποπροϊόντα ή παράγωγα προϊόντα που εμπίπτουν στο πεδίο του παρόντος κανονισμού, τα εντοπίζουν και εξασφαλίζουν ότι αντιμετωπίζονται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό (αρχικό σημείο).

2. Οι υπεύθυνοι επιχείρησης εξασφαλίζουν σε όλα τα στάδια της συλλογής, μεταφοράς, χειρισμού, επεξεργασίας, μετασχηματισμού, μεταποίησης, αποθήκευσης, διάθεσης στην αγορά, διανομής, χρήσης και απόρριψης εντός των υπό τον έλεγχό τους επιχειρήσεων ότι τα ζωικά υποπροϊόντα και τα παράγωγα προϊόντα ικανοποιούν τις απαιτήσεις του παρόντος κανονισμού οι οποίες σχετίζονται με τις δραστηριότητές τους.»

7 Το άρθρο 7 του κανονισμού 1069/2009, το οποίο επιγράφεται «Κατηγοριοποίηση των ζωικών υποπροϊόντων και των παράγωγων προϊόντων», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα ζωικά υποπροϊόντα κατηγοριοποιούνται σε ειδικές κατηγορίες ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου που παρουσιάζουν για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων, σύμφωνα με τους καταλόγους που καθορίζονται στα άρθρα 8, 9 και 10.»

8 Το άρθρο 10 του κανονισμού, σχετικά με τα «[υ]λικά της κατηγορίας 3», έχει ως εξής:

«Τα υλικά της κατηγορίας 3 περιλαμβάνουν τα ακόλουθα ζωικά υποπροϊόντα:

α) σφάγια και μέρη σφαγέντων ζώων ή, στην περίπτωση θηραμάτων, πτώματα ή μέρη ζώων που έχουν θανατωθεί, και τα οποία είναι κατάλληλα για κατανάλωση από τον άνθρωπο, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, αλλά δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο για εμπορικούς λόγους·

β) σφάγια και τα ακόλουθα μέρη που προέρχονται είτε από ζώα τα οποία έχουν θανατωθεί σε σφαγείο και έχουν κριθεί κατάλληλα για σφαγή με σκοπό την κατανάλωση από τον άνθρωπο έπειτα από επιθεώρηση πριν από τη σφαγή, είτε πτώματα και τα ακόλουθα μέρη ζώων από θηράματα που θανατώθηκαν για κατανάλωση από τον άνθρωπο σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία:

i) σφάγια ή πτώματα και μέρη ζώων τα οποία έχουν απορριφθεί ως ακατάλληλα για κατανάλωση από τον άνθρωπο, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, αλλά τα οποία δεν παρουσίασαν κανένα σημείο ασθένειας η οποία είναι δυνατόν να μεταδοθεί στον άνθρωπο ή στα ζώα·

ii) κεφάλια πουλερικών·

iii) προβιές και δέρματα, συμπεριλαμβανομένων των ξακρισμάτων και των υπολειμμάτων τους, κέρατα και πόδια, συμπεριλαμβανομένων των φαλάγγων και των οστών του καρπού και του μετακαρπίου, του ταρσού και του μεταταρσίου, από:

– ζώα, πλην μηρυκαστικών για τα οποία απαιτείται δοκιμή [μεταδοτικής σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας], και

– μηρυκαστικά για τα οποία έχει γίνει δοκιμή με αρνητικά αποτελέσματα σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 999/2001 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για τη θέσπιση κανόνων πρόληψης, καταπολέμησης και εξάλειψης ορισμένων μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών (ΕΕ 2001, L 147, σ. 1)]·

iv) τρίχες χοίρων·

v) φτερά·

[...]».

9 Το άρθρο 14 του κανονισμού 1069/2009, το οποίο επιγράφεται «Απόρριψη και χρήση υλικών της κατηγορίας 3», ορίζει τα εξής:

«Τα υλικά της κατηγορίας 3:

[...]

δ) μεταποιούνται, εκτός εάν πρόκειται για υλικά της κατηγορίας 3 που έχουν αλλάξει λόγω αποσύνθεσης ή αλλοίωσης τόσο ώστε να παρουσιάζουν μέσω του μεταποιημένου προϊόντος απαράδεκτο κίνδυνο για τη δημόσια υγεία ή την υγεία των ζώων, και χρησιμοποιούνται:

ι) για την παρασκευή ζωοτροφής για εκτρεφόμενα ζώα εκτός των γουνοφόρων ζώων η οποία είναι προς διάθεση στην αγορά σύμφωνα με το άρθρο 31, εκτός εάν πρόκειται για υλικά μνεία των οποίων γίνεται στο άρθρο 10 στοιχεία ιδ), ιε) και ιστ)·

[...]».

10 Ο τίτλος II του κανονισμού, σχετικά με τις «[υ]ποχρεώσεις των υπευθύνων επιχειρήσεων», περιλαμβάνει τα άρθρα 21 έως 43.

11 Το άρθρο 21 του κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Συλλογή, ταυτοποίηση σε σχέση με την κατηγορία και τη μεταφορά», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων συλλέγουν, ταυτοποιούν και μεταφέρουν τα ζωικά υποπροϊόντα χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, υπό συνθήκες οι οποίες αποκλείουν τυχόν κινδύνους που ενδέχεται να παρουσιαστούν για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων.»

12 Το άρθρο 24 του κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Έγκριση εγκαταστάσεων ή μονάδων», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων εξασφαλίζουν ότι οι εγκαταστάσεις ή μονάδες υπό τον έλεγχό τους εγκρίνονται από την αρμόδια αρχή, οσάκις αυτές οι εγκαταστάσεις ή μονάδες εκτελούν μία ή περισσότερες των εξής δραστηριοτήτων:

[...]

θ) αποθήκευση ζωικών υποπροϊόντων·

[...]».

13 Το άρθρο 54, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1069/2009, προβλέπει τα εξής:

«Ο κανονισμός [1774/2002] καταργείται με ισχύ από τις 4 Μαρτίου 2011.»

14 Το άρθρο 55 του κανονισμού 1069/2009, το οποίο επιγράφεται «Μεταβατικό μέτρο», έχει ως εξής:

«Οι εγκαταστάσεις, οι μονάδες, και οι χρήστες που είχαν εγκριθεί ή καταχωρισθεί σύμφωνα με τον κανονισμό [1774/2002] πριν από τις 4 Μαρτίου 2011 θεωρούνται ως εγκεκριμένες ή καταχωρισμένες, ανάλογα με την περίπτωση, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό.»

Το γερμανικό δίκαιο

- 15 Το άρθρο 1 του Tierische-Nebenprodukte-Beseitigungsgesetz (νόμου περί απορρίψεως ζωικών υποπροϊόντων), της 25ης Ιανουαρίου 2004 (BGBl. 2004 I, σ. 82), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: TierNebG), ορίζει τα εξής:
- «Σκοπός του παρόντος νόμου είναι η θέση σε εφαρμογή του κανονισμού [1069/2009] καθώς και των άμεσης εφαρμογής νομικών πράξεων της Κοινότητας ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες θεσπίστηκαν βάσει ή κατ' εφαρμογήν του κανονισμού αυτού.»
- 16 Το άρθρο 12, παράγραφοι 1 και 2, του TierNebG ορίζει τα εξής:
- «1. Η τήρηση των διατάξεων των νομικών πράξεων άμεσης εφαρμογής του άρθρου 1, η τήρηση των διατάξεων του παρόντος νόμου και των κανονιστικών αποφάσεων που εκδίδονται δυνάμει αυτού καθώς και των εκτελεστών εντολών που εκδίδονται σύμφωνα με τις νομικές πράξεις άμεσης εφαρμογής οι οποίες παρατίθενται στο άρθρο 1, στον παρόντα νόμο ή σε κανονιστική πράξη εκδιδόμενη δυνάμει του νόμου αυτού ελέγχονται από την αρμόδια αρχή [...]
2. Η αρμόδια αρχή μπορεί να εκδίδει, κατά περίπτωση, τις αναγκαίες εντολές για την τήρηση των διατάξεων των πράξεων άμεσης εφαρμογής του άρθρου 1 του παρόντος νόμου, καθώς και των κανονιστικών αποφάσεων που εκδίδονται δυνάμει αυτού. Η διάταξη αυτή έχει επίσης εφαρμογή μετά την καταχώριση που προβλέπεται το άρθρο 23 του κανονισμού [1069/2009] ή μετά την έγκριση δυνάμει του άρθρου 24 του κανονισμού [1069/2009].»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 17 Στις 10 Νοεμβρίου 2004 η Α. έλαβε έγκριση για τη μονάδα μεταποίησης ζωικών υποπροϊόντων της κατηγορίας 3 που διατηρούσε στην πόλη Α, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 17 του κανονισμού 1774/2002, το οποίο προέβλεπε ότι οι μονάδες μεταποίησης της κατηγορίας 3 έπρεπε να διαθέτουν σχετική έγκριση.
- 18 Το 2016, στο πλαίσιο ελέγχου που διενεργήθηκε σε αποθήκη της Α. στην πόλη Β, οι υπάλληλοι της περιφέρειας Jerichow εντόπισαν εμπορευματοκιβώτια με απόβλητα σφαγίων και υπολείμματα ζωικού κρέατος της κατηγορίας 3 του άρθρου 10 του κανονισμού 1069/2009 σε ημιρυμουλκούμενο φορτηγό όχημα εφοδιασμένο με ψυκτική εγκατάσταση. Παρατήρησαν επίσης ότι ορισμένα σφάγια βρισκόνταν σε κατάσταση αποσύνθεσης, ότι το δάπεδο της αποθήκης ήταν καλυμμένο με υγρά τα οποία περιείχαν σκώληκες προερχόμενους από τα εμπορευματοκιβώτια και ότι στις γωνίες της αποθήκης υπήρχαν περιττώματα ποντικών και αρουραίων.
- 19 Οι υπάλληλοι της περιφέρειας Jerichow διαπίστωσαν ότι η μεταφορά και η αποθήκευση των υλικών αυτών της κατηγορίας 3 γίνονταν με τον ακόλουθο τρόπο. Κατ' αρχάς, τα εμπορευματοκιβώτια παραλαμβάνονταν από τους παραγωγούς και μεταφέρονταν με πέντε οχήματα στην κείμενη στην πόλη Β αποθήκη. Εν συνεχεία, εντός της αποθήκης αυτής, τα εμπορευματοκιβώτια φορτώνονταν απευθείας στο ημιρυμουλκούμενο ψυγείο, χωρίς το περιεχόμενό τους να υποβληθεί σε επεξεργασία. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα εμπορευματοκιβώτια παρέμεναν στο ημιρυμουλκούμενο ψυγείο για δύο ώρες κατά κανόνα, διάρκεια η οποία μπορούσε ωστόσο, σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, να ανέλθει στις οκτώ ώρες. Μετά την παραλαβή του συνόλου των εμπορευματοκιβωτίων μεταφοράς, τα τελευταία μεταφέρονταν με φορτηγό εφοδιασμένο με ημιρυμουλκούμενο ψυγείο μέχρι τη μονάδα μεταποίησης της Α. στην πόλη Α.

Όσον αφορά τα εμπορευματοκιβώτια, τα οποία δεν ήταν στεγανά, επρόκειτο, στην πλειονότητά τους, για συμβατικά δοχεία αποβλήτων (240 λίτρων) και για εμπορευματοκιβώτια αποβλήτων «Eurobox» (600 λίτρων).

- 20 Με απόφαση της 4ης Ιανουαρίου 2017, η οποία ελήφθη βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, του TierNebG, η περιφέρεια Jerichow απαγόρευσε στην Α. να αποθηκεύει ζωικά υποπροϊόντα στην αποθήκη της στην πόλη Β με την αιτιολογία ότι η εταιρία αυτή δεν διέθετε σχετική έγκριση, κατά την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 1069/2009.
- 21 Κατόπιν απορρίψεως της ασκηθείσας κατά της απόφασης αυτής διοικητικής ενστάσεως, η Α. άσκησε προσφυγή ενώπιον του Verwaltungsgericht (διοικητικού πρωτοδικείου, Γερμανία). Το δικαστήριο αυτό ακύρωσε την ανωτέρω απόφαση με το σκεπτικό ότι η βραχείας διάρκειας διακοπή της διαδικασίας μεταφοράς, χωρίς η διακοπή αυτή να συνδέεται με εργασίες εκκένωσης ή με αλλαγή εμπορευματοκιβωτίων, δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αποθήκευση ζωικών υποπροϊόντων, κατά την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 1069/2009.
- 22 Η περιφέρεια Jerichow άσκησε έφεση κατά της απόφασης του Verwaltungsgericht (διοικητικού πρωτοδικείου) ενώπιον του Oberverwaltungsgericht des Landes Sachsen-Anhalt (διοικητικού εφετείου του ομόσπονδου κράτους της Σαξονίας-Άνχαλτ, Γερμανία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.
- 23 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης εξαρτάται από την ερμηνεία της έννοιας του όρου «αποθήκευση» κατά το άρθρο 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 1069/2009, δεδομένου ότι η απόφαση της 4ης Ιανουαρίου 2017, με την οποία η περιφέρεια Jerichow απαγόρευσε στην Α. να αποθηκεύει ζωικά υποπροϊόντα στην αποθήκη της στην πόλη Β, στηριζόταν στο γεγονός ότι τα εμπορευματοκιβώτια που περιείχαν ζωικά υποπροϊόντα και μεταφέρονταν με βαρέα φορτηγά οχήματα εναποτίθεντο, για μερικές ώρες, στην αποθήκη αυτή.
- 24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberverwaltungsgericht des Landes Sachsen-Anhalt (διοικητικό εφετείο του ομόσπονδου κράτους της Σαξονίας-Άνχαλτ) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιον του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού [1069/2009] την έννοια ότι ο όρος “αποθήκευση” περιλαμβάνει και τη διακοπή της διαδικασίας μεταφοράς, κατά την οποία εμπορευματοκιβώτια που περιέχουν ζωικά υποπροϊόντα της κατηγορίας 3 μεταφορτώνονται σε άλλο όχημα μεταφοράς και παραμένουν σε αυτό, πριν από την περαιτέρω μεταφορά τους σε εγκατάσταση μεταποίησης, για περισσότερες –έως οκτώ– ώρες, χωρίς το υλικό να υποβληθεί σε επεξεργασία ή να μεταφερθεί σε άλλα εμπορευματοκιβώτια;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 25 Με το μοναδικό προδικαστικό ερώτημα, το Oberverwaltungsgericht des Landes Sachsen-Anhalt (διοικητικό εφετείο του ομόσπονδου κράτους της Σαξονίας-Άνχαλτ) ζητεί να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 1069/2009 έχει την έννοια ότι ο όρος «αποθήκευση» στη διάταξη αυτή περιλαμβάνει τη διακοπή της διαδικασίας μεταφοράς, διάρκειας μερικών ωρών, η οποία μπορεί να ανέλθει στις οκτώ ώρες, κατά την οποία εμπορευματοκιβώτια μεταφοράς ζωικών υποπροϊόντων της κατηγορίας 3 μεταφορτώνονται από

- ένα όχημα μεταφοράς σε άλλο, προτού μεταφερθούν σε εγκατάσταση μεταποίησης, χωρίς, κατά τη διάρκεια της διακοπής αυτής, τα εν λόγω ζωικά υποπροϊόντα να υποβληθούν σε επεξεργασία ή να μεταφερθούν σε άλλα εμπορευματοκιβώτια μεταφοράς.
- 26 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι ο κανονισμός 1069/2009 κατατάσσει τα ζωικά υποπροϊόντα σε τρεις ειδικές κατηγορίες (1η, 2η και 3η) αναλόγως του επιπέδου κινδύνου που παρουσιάζουν τα προϊόντα αυτά για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων. Ως εκ τούτου, εμπίπτουν στην κατηγορία 3 τα υλικά που θεωρούνται από τον νομοθέτη της Ένωσης ως υλικά χαμηλού κινδύνου, ενώ τα υλικά των κατηγοριών 1 και 2 ενέχουν υψηλό κίνδυνο για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων, τα δε υλικά της κατηγορίας 1 είναι αυτά που ενέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο (πρβλ. απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, *Toropet*, C-836/19, EU:C:2021:668, σκέψη 41).
- 27 Επομένως, το άρθρο 24, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, βάσει του οποίου επιβάλλεται στους υπευθύνους εγκαταστάσεων ή μονάδων στις οποίες ασκείται κάποια από τις διαλαμβανόμενες στη διάταξη αυτή δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της αποθήκευσης ζωικών υποπροϊόντων κατά το στοιχείο του θ', υποχρέωση να τύχουν έγκρισης, δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση της δραστηριότητας μεταφοράς ζωικών υποπροϊόντων (πρβλ. απόφαση της 23ης Μαΐου 2019, *ReFood*, C-634/17, EU:C:2019:443, σκέψη 42).
- 28 Δεδομένου ότι η εφεσίβλητη της κύριας δίκης δεν διαθέτει τέτοια έγκριση για την κείμενη στην πόλη Β αποθήκη της, το ερώτημα που θέτει το αιτούν δικαστήριο αφορά το εάν η διακοπή της διαδικασίας μεταφοράς, όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί μέρος της μεταφοράς αυτής, με αποτέλεσμα να μην υπόκειται στην υποχρέωση έγκρισης, ή, αντιθέτως, ότι εμπίπτει στην έννοια της «αποθήκευσης» κατά το άρθρο 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 1069/2009.
- 29 Συναφώς, επισημαίνεται ότι ο κανονισμός αυτός δεν ορίζει την ανωτέρω έννοια και ότι το γράμμα του άρθρου 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του εν λόγω κανονισμού δεν καθιστά αφ' εαυτού δυνατή τη σαφή ερμηνεία της έννοιας αυτής.
- 30 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία ορισμένης διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αυτή αποτελεί μέρος [απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2021, *IS (Μη σύννομο της διατάξεως περί παραπομπής)*, C-564/19, EU:C:2021:949, σκέψη 104 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 31 Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 24 του κανονισμού 1069/2009, σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο του 4, παράγραφοι 1 και 2, εναπόκειται στους υπευθύνους των επιχειρήσεων που παράγουν ζωικά υποπροϊόντα ή παράγωγα προϊόντα εμπίπτοντα στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού να διασφαλίζουν ότι τα εν λόγω ζωικά υποπροϊόντα είναι σύμφωνα προς τους κανόνες του ως άνω κανονισμού σε όλα τα στάδια της συλλογής, μεταφοράς, χειρισμού, επεξεργασίας, μετασχηματισμού, μεταποίησης, αποθήκευσης, διάθεσης στην αγορά, διανομής, χρήσης και απόρριψης των εν λόγω ζωικών υποπροϊόντων (πρβλ. απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, *Toropet*, C-836/19, EU:C:2021:668, σκέψη 55).
- 32 Υπογραμμίζεται, επιπλέον, ότι ο κανονισμός 1069/2009, κατά την αιτιολογική του σκέψη 36, προβλέπει την πρωταρχική ευθύνη των υπευθύνων των επιχειρήσεων να μεριμνούν ώστε να τηρούνται οι απαιτήσεις του κανονισμού για την προστασία της δημόσιας υγείας και της υγείας

- των ζώων. Συναφώς, οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων υποχρεούνται να τηρούν τις απαιτήσεις του κανονισμού που ισχύουν για τις δραστηριότητές τους όταν επεξεργάζονται ζωικά υποπροϊόντα (απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, Toropet, C-836/19, EU:C:2021:668, σκέψη 56).
- 33 Επιπλέον, το άρθρο 21, παράγραφος 1, του κανονισμού 1069/2009 επιβάλλει στους υπευθύνους επιχειρήσεων την υποχρέωση να μεταφέρουν τα ζωικά υποπροϊόντα «χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση», υπό συνθήκες οι οποίες αποκλείουν τυχόν κινδύνους που ενδέχεται να παρουσιαστούν για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων. Μολονότι ο κανονισμός αυτός δεν αποκλείει κατ' αρχήν το ενδεχόμενο διακοπής της μεταφοράς, απαγορεύει, εντούτοις, τις υπερβολικές καθυστερήσεις κατά τη μεταφορά.
- 34 Εν προκειμένω, και υπό την επιφύλαξη εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει, κατ' αρχάς, ότι οι επίμαχες στη διαφορά της κύριας δίκης δραστηριότητες πραγματοποιούνται ενόσω διακόπτεται η διαδικασία μεταφοράς και ότι δεν αποτελούν μέρος της οδικής μεταφοράς εντός ή επί κινητού οχήματος, αλλά εκτελούνται εντός αποθήκης. Επιπλέον, τα υλικά της κατηγορίας 3 βρίσκονται κατά κανόνα, κατά τρόπο οργανωμένο και προγραμματισμένο, στις εγκαταστάσεις της εφεσίβλητης της κύριας δίκης, τούτο δε λόγω συνειδητής απόφασής της και όχι λόγω απρόβλεπτης διακοπής της διαδικασίας μεταφοράς ή διακοπής για την τήρηση του νόμιμου χρόνου ανάπαυσης του οδηγού. Τέλος, από τις περιστάσεις που περιγράφονται στη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι όχι μόνον η εναπόθεση στην αποθήκη είναι συχνή, αλλά και ότι η εφεσίβλητη της κύριας δίκης δεν έχει θέσει σε εφαρμογή διαδικασίες για την πρόληψη της μόλυνσης και τον τακτικό καθαρισμό των χώρων, πράγμα που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια της τροφικής αλυσίδας των ανθρώπων και των ζώων.
- 35 Όσον αφορά τους κύριους σκοπούς που επιδιώκει η ρύθμιση περί ζωικών υποπροϊόντων, από το άρθρο 1 και τις αιτιολογικές σκέψεις 2, 5, 6 και 11 του κανονισμού 1069/2009 προκύπτει ότι οι σκοποί αυτοί συνίστανται στον επαρκή έλεγχο των κινδύνων για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων και στην προστασία της ασφάλειας της τροφικής αλυσίδας των ανθρώπων και των ζώων, καθώς και στη δημιουργία ενός συνεκτικού και συνολικού πλαισίου υγειονομικών κανόνων που να τελούν σε σχέση αναλογικότητας προς τους υγειονομικούς κινδύνους τους οποίους προκαλεί ο χειρισμός των ζωικών υποπροϊόντων από τους υπευθύνους των επιχειρήσεων στα διάφορα στάδια της αλυσίδας, από τη συλλογή έως τη χρήση ή την απόρριψή τους (απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, Toropet, C-836/19, EU:C:2021:668, σκέψη 52).
- 36 Επομένως, ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε οι κίνδυνοι για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων να ελέγχονται καθ' όλη τη διάρκεια της εκμετάλλευσης των ζωικών υποπροϊόντων, κατά τρόπο πρόσφορο και σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας (πρβλ. απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, Toropet, C-836/19, EU:C:2021:668, σκέψη 53).
- 37 Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι στην έννοια του όρου «αποθήκευση», κατά το άρθρο 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 1069/2009, πρέπει να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνεται η διακοπή της μεταφοράς ζωικών υποπροϊόντων και η μεταφόρτωσή τους από ένα όχημα μεταφοράς σε άλλο, καθώς και η ενδεχόμενη εκφόρτωσή τους προς προσωρινή αποθήκευση, με σκοπό τη μεταγενέστερη μεταφορά τους σε άλλες εγκαταστάσεις για περαιτέρω μεταποίηση. Επομένως, ο έχων την εκμετάλλευση αποθήκης εντός της οποίας πραγματοποιούνται τέτοιου είδους πράξεις πρέπει να διαθέτει έγκριση βάσει του άρθρου 24 του κανονισμού αυτού.

- 38 Κατά συνέπεια, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού 1069/2009 έχει την έννοια ότι ο περιεχόμενος σε αυτό όρος «αποθήκευση» περιλαμβάνει τη διακοπή της διαδικασίας μεταφοράς, διάρκειας μερικών ωρών, η οποία μπορεί να ανέλθει στις οκτώ ώρες, κατά την οποία εμπορευματοκιβώτια μεταφοράς ζωικών υποπροϊόντων της κατηγορίας 3 μεταφορτώνονται από ένα όχημα μεταφοράς σε άλλο, προτού μεταφερθούν σε εγκατάσταση μεταποίησης, χωρίς, κατά τη διάρκεια της διακοπής αυτής, τα εν λόγω ζωικά υποπροϊόντα να υποβληθούν σε επεξεργασία ή να μεταφερθούν σε άλλα εμπορευματοκιβώτια μεταφοράς.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 24, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού (ΕΚ) 1069/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, περί υγειονομικών κανόνων για ζωικά υποπροϊόντα και παράγωγα προϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1774/2002 (κανονισμός για τα ζωικά υποπροϊόντα),

έχει την έννοια ότι:

ο χρησιμοποιούμενος σε αυτό όρος «αποθήκευση» περιλαμβάνει τη διακοπή της διαδικασίας μεταφοράς, διάρκειας μερικών ωρών, η οποία μπορεί να ανέλθει στις οκτώ ώρες, κατά την οποία εμπορευματοκιβώτια μεταφοράς ζωικών υποπροϊόντων της κατηγορίας 3 μεταφορτώνονται από ένα όχημα μεταφοράς σε άλλο, προτού μεταφερθούν σε εγκατάσταση μεταποίησης, χωρίς, κατά τη διάρκεια της διακοπής αυτής, τα εν λόγω ζωικά υποπροϊόντα να υποβληθούν σε επεξεργασία ή να μεταφερθούν σε άλλα εμπορευματοκιβώτια μεταφοράς.

(υπογραφές)